

**1. Опис навчальної дисципліни
«Соціологія праці»**

Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр <small>(бакалавр, спеціаліст, магістр)</small>	
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»	
Спеціальність	076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»	
Спеціалізація		
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	___90___	
Кількість кредитів ECTS	___3___	
Кількість змістових модулів	___2___	
Курсовий проект (робота) <small>(якщо є в робочому навчальному плані)</small>	_____ (назва)	
Форма контролю	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	___3___	_____
Семестр	___5___	_____
Лекційні заняття	___15___ год.	_____ год.
Практичні, семінарські заняття	___30___ год.	_____ год.
Лабораторні заняття	_____ год.	_____ год.
Самостійна робота	___45___ год.	_____ год.
Індивідуальні завдання	_____ год.	_____ год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –	___3___ год. ___3___ год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Соціальні зміни в усіх сферах життєдіяльності та особливо у сфері праці обумовили підвищення попиту на соціологічні знання. Це вимагає пильної уваги до навчання соціологічним методам вимірювання і аналізу соціально-трудових процесів усіх спеціалістів, які пов'язані з управлінською діяльністю. Тому в процесі набуття необхідних знань та навичок, передбачених освітньо-кваліфікаційними характеристиками відповідних фахових напрямів дуже важливим постає завдання надання системного характеру курсу «Соціологія праці».

Метою вивчення дисципліни «Соціологія праці» є формування у студентів системи теоретичних та прикладних знань з категорій, понять та механізмів забезпечення необхідного рівня трудової активності працівників підприємства, їх соціального захисту та розвитку.

Завданням вивчення дисципліни є набуття студентами вмінь та навичок із забезпечення ефективного використання ресурсів праці й моніторингу структури трудових цінностей працюючих.

Предметом вивчення є підходи в управлінні соціальними процесами в сфері праці

У результаті вивчення курсу соціології праці студент повинен

знати:

- * суть та завдання соціології праці, етапи її розвитку;
- * значення змісту та характеру праці;
- * найбільш поширені теорії мотивації праці та регулювання трудової активності;
- * вплив характеру офіційних та неофіційних відносин в трудовому колективі та його функціонування та консолідацією;
- * суть та причини виникнення соціально-трудових конфліктів і способи їх розв'язання;
- * соціально-психологічні процеси та стани людини в трудовій діяльності;
- * соціально-психологічні аспекти зміни працездатності людини, її адаптації в трудовому середовищі, значення відпочинку;
- * соціологію культури праці;
- * особливості планування соціально-трудових процесів.

вміти:

- * Розробити програму соціологічного дослідження та організувати його проведення.
- * Визначити структуру мотивів трудової активності.
- * Розробити систему мотивації праці на підприємстві.
- * Розробити систему заходів з соціального контролю на підприємстві.
- * Охарактеризувати соціально-психологічний клімат на підприємстві, визначити стан консолідації групи.
- * Розробити систему заходів по запобіганню та розв'язанню соціально-трудових конфліктів.
- * Розробити систему заходів по підтриманню високого рівня працездатності

людини на протязі зміни, доби, тижня, всього трудового періоду.

* Розробити спеціальну схему опитування експертів для одержання надійної соціологічної інформації в сфері праці.

Підсумковою формою контролю знань та умінь студентів є іспит.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

– повного терміну денної (заочної) форми навчання;

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	п	Лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль I. Теоретичні засади соціології праці												
Соціологія праці як наука про працю	9	1	2			4						
Мотивація трудової діяльності	10	1	4			4						
Соціологічне дослідження	12	2	4			5						
Трудова адаптація працівників	10	2	3			4						
Соціальна організація трудових колективів.	8	2	2			5						
Разом за змістовим модулем 1	45	8	15			22						
Змістовий модуль II. Соціальна організація трудових колективів												
Соціально-трудова конфлікт	10	2	4			5						
Планування соціальних процесів в сфері праці	9	2	6			8						
Культура праці	7	1	2			5						
Розвиток ринку праці	7	2	3			5						
Разом за змістовим модулем 2	45	7	15			23						
Усього годин	90	15	30			45						

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Формування команди	2
2.	Теорії мотивації праці	2
3.	Резюме, як метод професійного відбору	2
4.	Розробка програми соціологічного дослідження.	2
5.	Соціологічне дослідження	2
6.	Супровідний лист, як спосіб додаткової самопрезентації	3
7.	Групова динаміка та робота в команді	2
8.	Поведінка в конфліктній ситуації	2
9.	Оцінка згуртованості трудового колективу	2
10.	Імплементация КСВ в діяльність компанії	2
11.	Розвиток соціальної відповідальності компаній	4
12.	Методика «ціннісних орієнтацій» М. Рокіча	2
13.	Стан ринку праці України	3

5. Самостійна робота під керівництвом НПП

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Дослідження власних цінностей та місії	4
2.	Мотивація через постановку цілей	4
3.	Розробка інструментарію соціологічного дослідження.	5
4.	Співбесіда, як метод професійного відбору	4
5.	Рівень соціально-психологічного клімату в трудовому колективі	5
6.	Соціальні особливості особистості	5
7.	Формування стратегії КСВ бізнесу	8
8.	Рекреаційні процеси на підприємстві	5
9.	Розвиток ринку праці	5

6. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Роль соціології у розв'язанні соціальних проблем праці.
2. Давньогрецькі філософи про працю.
3. Роль праці у формуванні особистості людини.
4. Історичний розвиток поняття праця.
5. Розвиток соціології праці в країнах СНГ
6. Праця як соціальний інститут.
7. Мотивація праці як основа ефективного виробництва
8. Групова згуртованість як соціологічний чинник продуктивності праці.
9. Праця як об'єктивна необхідність і соціальна потреба людини.

10. Праця як цінність.
11. Біржа праці, її роль у функціонуванні ринку праці
12. Ціннісні орієнтації сучасного працівника.
13. Ціннісні орієнтації студента як майбутнього фахівця.
14. Вплив науково-технічного процесу на характер і зміст праці.
15. Проблеми самореалізації особистості суб'єкта праці в сучасних умовах.
16. Соціальні проблеми соціології праці.
17. Роль праці у формуванні особистості людини
18. Соціальна мотивація праці.
19. Ставлення до праці як об'єкта стимулювання.
20. Види відчуження праці, способи його подолання.
21. Соціологічний аналіз соціальних процесів у сфері праці.
22. Змістовність праці: чинники і методи оцінювання.
23. Внутрішні та зовнішні регулятори трудової поведінки.
24. Соціологічні дослідження проблем праці.
25. Соціальний статус безробітного в Україні та країнах розвинутого ЄС.
26. Трудова організація як соціальна система.
27. Адаптація індивіда у колективі.
28. Трудовий колектив як соціальний інститут.
29. Соціально-трудова конфлікт, причини та способи розв'язання
30. Урівняння влади в трудовій організації.
31. Керівництво трудовим колективом.
32. Проблеми зайнятості населення на сучасному етапі
33. Особистість та вибір професії
34. Розвиток ринку праці в Україні
35. Сьогоднішні способи мотивації працівників
36. Закономірності зміни мотивів трудової поведінки під впливом трудових ситуацій і способу життя працівників.
37. Зміна трудової поведінки під впливом різних соціальних чинників.
38. Культура праці
39. Соціологічна служба на підприємстві
40. Розвиток соціології праці, історичний аспект

Тестові завдання

Питання 1. Процес виявлення за допомогою науково обґрунтованих методів ступеня і можливості формування медичної, соціальної і психофізичної придатності людини для виконання тієї чи іншої роботи – це ...

Питання 2. Стадії трудової адаптації

1	асиміляційна, ідентифікаційна
2	позитивна, негативна
3	ієрархічна, висока, рідкісна
4	орієнтаційна, адаптаційна

Питання 3. До зайнятого населення в Україні належать:	
1	Волонтери
2	фермери
3	Домогосподарки
4	держслужбовці
5	Студенти

Питання 4. Розподілити характеристики відповідно до типу безробіття:	
1 Фрикційне	А. безробіття, як наслідок повільної реакції робочої сили на зміну попиту на професії
2 Структурне	Б. безробіття пов'язане зі спадом, тобто тією фазою економічного циклу, що характеризується недостатністю загальних витрат
3 Циклічне	В. безробіття, пов'язане з пошуком чи очікуванням роботи

Питання 5. Основні якості сучасного хорошого керівника:	
1	близькість
2	вміння мобілізувати колектив
3	самовпевненість
4	культура поведінки
5	безтурботність

Питання 6. Розподілити характеристики відповідно до стилю керівництва:	
А. Авторитарний Б. Демократичний В. Ліберальний	<ol style="list-style-type: none"> 1. відсутність розмаху в діяльності 2. надмірна централізація влади 3. безініціативність і постійне очікування вказівок зверху 4. надання підлеглим самостійності в межах їх кваліфікації, досвіду і виконуваних функцій 5. небажання брати на себе відповідальність за рішення і їх наслідки 6. схильність до єдиноначальності 7. врахуванням схильності виконавців до тієї чи іншої роботи 8. прийняття самовладних рішень не тільки з основних питань 9. відоме обмеження контактів з підлеглими

Питання 7. Мотиви до праці формуються	
1	наслідків виховання працівників
2	силою керівництва
3	поєднання внутрішніх та зовнішніх чинників трудового середовища
4	продуманої політики уряду

Питання 8. Розподілити характеристики відповідно до видів трудової адаптації:	
1 Професійна 2 Соціально-психологічна 3 Психо-фізіологічна	А. освоєння виробничих і соціально-побутових умов, необхідних для здійснення процесу праці
	Б. освоєння професійних навичок і вмінь, достатніх для виконання функціональних обов'язків, формування тривалого позитивного відношення працівника до своєї професії
	В. процес включення робітника в систему взаємовідносин, що склалася в колективі, встановлення позитивної взаємодії з його членами, свідоме сприйняття традицій, норм життя і ціннісних орієнтацій колективу

Питання 9. Організація діяльність якої направлена на створення умов, які б сприяли реалізації права громадян на працю, забезпечення соціального захисту тимчасово непрацюючих, визначення попиту/пропозиції на робочу силу, надання інформації – це ...

Питання 10. Індивідуальний попит на робочу силу залежить від:	
1	якості праці
2	пропозиції робочої сили
3	стану виробництва
4	рівня заробітної плати

Питання 11. Якою є основна функція трудового колективу	
1	виробництво продукції
2	гармонійний розвиток працівника
3	соціалізація працівника
4	розширеного відтворення ресурсів

Питання 12. Д.Мак-Грегор розробив теорію мотивації:	
1	теорія ієрархії потреб
2	теорія очікування
3	теорія справедливості
4	теорія «Х» «Y»
5	теорія гігієни
6	теорія «Z»

Питання 13. Розподіліть правила поведінки у конфліктній ситуації в залежності від ролі:	
А. Керівник	<ol style="list-style-type: none"> 1. підкорення 2. досягнення цілей за рахунок іншого 3. пом'якшення 4. мир 5. примус 6. компроміс 7. ухилення 8. співпраця 9. конфронтація
Б. Група	

Питання 14. Розподілити способи розв'язання конфлікту відповідно до характеристик:	
1 Ви володієте владою; знаєте, що ваше рішення чи підхід в даній ситуації правильний і Ви маєте можливість наполягати на них	А. Ухилення
2 Ви дієте разом з іншою людиною, не намагаючись відстоювати власні інтереси	Б Конкуренція
3 Ви не наполягаєте на своїх правах, не співпрацюєте ні з ким для вирішення проблеми і просто уникаєте участі у вирішенні конфлікту	В Співпраця
4 Ви небагато поступаєте своїми інтересами, щоб задовольнити їх частково, інша сторона робить те ж саме	Г Пристосування
5 Ви активно берете участь у вирішенні конфлікту і відстоюєте свої інтереси, але намагаєтесь при цьому врахувати інтереси іншої людини	Д Компроміс

Питання 15. Види трудового конфлікту:	
1	міждержавні
2	Протест
3	суспільні
4	Опір

Питання 16. До основних причин конфлікту належать:	
1	Розподіл ресурсів
2	Незадоволеність владою
3	Різні цілі
4	Запальний характер

Питання 17. Боротьба між приватними товаровиробниками, особливий тип збудження соціальної активності, мета якої одержання вигоди, прибутку чи сприятливого доступу до дефіцитних матеріальних і духовних цінностей – це ...

Питання 18. Взаємовідносини у колективі будуються на принципах:

1	Взаємодопомоги
2	свободи слова
3	Інформативності
4	Справедливості
5	Солідарності

Питання 19. Критерії аналізу трудового колективу:

1	зміст трудової діяльності
2	соціальна однорідність
3	Неорганізованість
4	якість продукції

Питання 20. Функції трудового конфлікту

1	компромісна, прогностична, освітня
2	виховна, імітуючи, балансова
3	домагання, прагматичне, усвідомлення
4	інформативна, посилення лояльності

Питання 21. Розподілити відповідно до структурних ознак колективу:

А Кваліфікаційна	1. Службовець
Б Психологічна	2. Лідер
	3. Робітник
	4. Компанійський
	5. Інженер
	6. Управлінець
	7. Одинак
	8. Конфліктний

Питання 22. Функції мотивації праці

1	справедливості, ухилення, потреба творча
2	відтворення, соціальна, статусна
3	світосприймання, абстрагування
4	спонукання, регулювання, обґрунтування

Питання 23. Розподіліть теорії мотивації за групами:

А. Змістовні теорії мотивації	1. теорія ієрархії потреб
Б. Процесуальні теорії мотивації	2. теорія очікування
	3. теорія справедливості
	4. теорія «Х» «У»
	5. теорія гігієни
	6. теорія людських стосунків
	7. теорія спільного управління
	8. теорія «ERG»
	9. теорія продуктивності

Питання 24. Розподілити характерні ознаки відповідно до виду дослідження:	
А Розвідувальне	1. здійснюється за розробленою програмою
Б Описове	2. проводиться за ретельно розробленою програмою
В Аналітичне	3. будується на спрощеній програмі
	4. потребує попередньої інформації про об'єкт вивчення
	5. проводиться на базі апробованого інструментарію
	6. охоплює невеликі сукупності
	7. використовується розроблений інструментарій
	8. застосовується на відносно великій спільності людей
	9. має стислий за обсягом інструментарій
	10. потребує значного часу

Питання 25. Соціологія праці – це наука ...

Питання 26. Соціологія праці вивчає:	
1	виробничий процес
2	взаємодію людей із предметами праці
3	соціальні закономірності формування систем мотивації трудової активності
4	правові аспекти підприємництва

Питання 27. Завдання соціології праці:	
1	створення соціально однорідних дієздатних трудових колективів
2	консультаційної діяльності
3	формування оптимального співвідношення матеріальних стимулів
4	інформаційне забезпечення

Питання 28. Розподілити підгрупи методів відповідно до приналежності:	
1 Опитування	А. інтерв'ю
2 Аналіз документів	Б. формалізоване
3 Спостереження	В. традиційне
	Г. невключне
	Д. анкетування
	Є. включне

Питання 29. Мотивація праці – це ...

Питання 30. Для трудового колективу характерні ознаки:	
1	Самореалізація
2	поєднання групових інтересів
3	соціальна однорідність
4	Співпраця

7. Методи навчання

У навчальному процесі використовуються словесний, пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, евристичний, дослідницький та дискусійний методи, метод проблемного викладу, ділова гра та моделювання. За логікою передачі інформації використовуються індуктивний та дедуктивний методи. Щодо методів контролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності використовуються методи письмового, усного, практичного та самоконтролю.

8. **Форми контролю**

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять. Форми контролю – усне опитування, виконання індивідуального завдання, написання контрольних робіт, експрес-опитування, колоквиум. Підсумковий контроль здійснюється в кінці навчального семестру у формі заліку.

Критеріями для контролю оцінки знань студентів і слухачів на етапах проміжного та підсумкового оцінки знань є:

1. Експрес-опитування та фронтальне опитування по лекційному матеріалу чи матеріалу, що розглядався на семінарсько-практичних заняттях, проводиться на початку чи в кінці занять. При невеликих затратах часу він дає можливість виявити засвоєння студентами і слухачами магістратури матеріалу по тій чи іншій темі або її розділу. Окрім того, при цьому проводиться систематичний контроль відвідування лекцій і семінарсько-практичних занять.

Проведення опитування дозволяє виконати одночасно чотири функції: контролюючу (контроль знань та паралельно присутніх на лекції); організуючу (студенти й слухачі магістратури систематично вивчають пройдений матеріал та уважно слухають лекції і семінари); навчальну (організує студентів і слухачів магістратури та дає можливість їх самоконтролю); розвиваючу (легко засвоюється матеріал або виникають додаткові запитання). Дана перевірка знань є корисною не лише для студента й слухача магістратури, а й викладача, який систематично відчуває стан засвоєння тієї чи іншої теми або її питання.

2. Враховується активність студентів і слухачів магістратури на семінарських і практичних заняттях, участь у дискусіях та в обговоренні проблемних питань, які ставляться на цих заняттях.

Студент і слухач магістратури повинен написати відповідно 1 та 4 модульні роботи за темами дисципліни у формі рефератів чи доповідей на 1 питання з тем. Після успішної доповіді й захисту робіт (рефератів, доповідей) він допускається до складання заліку (іспиту) (табл. 1).

Таблиця 1.

Рейтингові оцінки із змістових модулів

Термін навчання, тижні	Номер змістовного модуля	Навчальне навантаження, Год	Кредити ECTS	Рейтингова оцінка змістового модуля	
				мінімальна	Розрахунок ва
1-5	1	30	1,0	60	100
6-10	2	30	1,0	60	100
11-15	3	30	1,0	60	100
Всього	3	90	3,0	60	100

3. Підсумковий контроль знань оцінюється під час складання заліку (іспиту) з дисципліни, що представляє собою письмову роботу відповідей на питання по тестах з різних тем лекцій і семінарів.

Оцінка “відмінно” ставиться студенту, який глибоко, ґрунтовно засвоїв програмний матеріал, досконало, грамотно і логічно послідовно його викладає. У відповіді теорія пов’язана з практикою. При цьому в студента не виникає складнощів при зміні завдання, він вільно рішає задачі, відповідає на додаткові питання, вірно обґрунтовує правильні рішення, володіє різноманітними навичками і прийомами виконання різноманітних завдань.

Оцінка “добре” ставиться студенту, що твердо засвоїв програмний матеріал, грамотно і по суті подає його, не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, вірно застосовує теоретичні положення при рішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання.

Оцінка “задовільно” ставиться студенту, який засвоїв лише програмний матеріал, але не засвоїв його детально, допускає неточності, недостатньо вірні трактування, порушується послідовність у викладі програмованого матеріалу і допускає труднощі у виконанні практичних робіт.

Оцінка “незадовільно” ставиться студенту, який не знає значної частини програмованого матеріалу, допускає суттєві помилки, невпевнено, з великими труднощами виконує практичні роботи.

Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання студента відбувається згідно положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 27.02.2019 р. протокол № 7 з табл. 2.

Рейтинг студента з навчальної роботи $R_{НР}$ стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою:

$$R_{НР} = \frac{0,7 \times (R^{(1)}_{ОМ} \times K^{(1)}_М + R^{(2)}_{ОМ} \times K^{(2)}_М + \dots + R^{(n)}_{ОМ} \times K^{(n)}_М)}{K_{дис}} + R_{ДР} - R_{ШТР}, \quad (1),$$

де $R^{(1)}_{ОМ}$, $R^{(2)}_{ОМ}$, ..., $R^{(n)}_{ОМ}$ - рейтингові оцінки із змістових модулів за 100-бальною шкалою; n - кількість змістових модулів; $K^{(1)}_М$, $K^{(2)}_М$, ..., $K^{(n)}_М$ - кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля; $K_{дис} = K^{(1)}_М + K^{(2)}_М + \dots + K^{(n)}_М$ - кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі; $R_{ДР}$, $R_{ШТР}$ - відповідно рейтинг з додаткової роботи і рейтинг штрафний.

Рейтинг з додаткової роботи $R_{ДР}$ додається до $R_{НР}$ і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний R_{штр} не перевищує 5 балів і віднімається від **R_{нр}**. Він визначається лектором і вводитья рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни **R_{дис}** (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи **R_{нр}** (до 70 балів): $R_{дис} = R_{нр} + R_{ат}$.

Таблиця 2

Співвідношення між національними оцінками та рейтингом здобувача вищої освіти

Оцінка Національна	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
Відмінно	90 – 100
Добре	74 – 89
Задовільно	60 – 73
Незадовільно	0 – 59

9. Методичне забезпечення

Забезпеченість учбового процесу технічними засобами та обчислювальною технікою:

1. Комп'ютери з програмним забезпеченням учбового процесу.
2. Копіювальний апарат
3. Калькулятори
4. Проектор

Для проведення лекційних занять використовуються тематичні презентації та відео, що ілюструються за допомогою проектора.

На практичних заняттях використовуються навчальні посібники, де викладено методику виконання і необхідні вихідні дані.

10. Рекомендована література

Базова

1. Терещенко В.К., Ткачук В.А., Лисенко В.І. Соціологія праці: Методичний посібник. К., НАУ. – 2007. – 203 с.

2. Економіка праці й соціально-трудові відносини: Підручник / Шкільов О.В., Барабан С.С., Ярославський В.А., Гаврилюк І.П., Ткачук В.А., Балан О.Д., Ланченко Є.О., Ібатуллін М.І., Мельянова Л.В., Гапоненко Н.В. / За ред. д-ра екон. наук, проф. Шкільова О.В. – К.: Четверта хвиля, 2008. – 472 с.

3. Лукашевич М. П. Соціологія праці: Підручник. — К.: Либідь, 2004. — 440 с.

4. Дворецька Г.В. Соціологія праці: Навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2005. — 203 с.

Допоміжна

5. Терещенко В.К. Мотивація праці в умовах ринкових відносин. — К.: УСГА, 1990. — 24 с.

6. Терещенко В.К. Соціологія праці: Методичний посібник. К., НАУ. — 2004. — 187 с.

7. Соціологія праці : опорний конспект лекцій / уклад. О. Б. Кіреєва. — Д. : ДРІДУ НАДУ, 2009. — 44 с.

8. Перепельчук Т.В. Соціологія праці: Навчальний посібник. — Одеса: ОНЕУ, ротاپринт, 2011. — 234 с.

Інтернет джерела

1. International Standard ISO 26000:2010(E) (2010), Guidance of social responsibility. Retrieved from: <http://www.cnis.gov.cn/wzgg/201405/P0201405122249-50899020.pdf>

2. Державна служба зайнятості <https://www.dcz.gov.ua/>

3. Цент "Розвиток КСВ" <https://csr-ukraine.org/>

4. З місця в кар'єру <https://ican.ed-era.com/>